

Майка губи и двамата си синове-генерали за свободата на България

На 9 ноември 2017 г. се навършват 140 г. от Освобождението на Враца от османско робство. Месеци преди победоносния за Русия край на Руско-турската война /1877-78 г./, Враца изживява своя първи ден от Свободата. Всяка година тази дата е красноречив повод да си припомним имената на възторжените борци за свобода от пантеона на българските герои, които градят революционни комитети, вдигат Априлското въстание и се включват в редиците на Опълчението по време на Освободителната война. Историци и политолози пък обикновено кръстосват шпаги по вечно актуалния въпрос за ролята на Русия в българската история. По традиция денят на Освобождението се схваща като синор между две епохи. Едната – османската, символ на национално подтисничество и азиатска изостаналост и другата – на свободно развитие, белязано от политически и икономически възход. Националната свобода обаче има много лица. Сакралният характер на събитието му предаде през годините несравнима очарователност със силно емоционално въздействие. Въпреки увлеченията сред българското общество се прокарват и обратни тези за руската експанзия на Балканите и чисто имперските амбиции. Стига се дори до деформации, твърдейки се, че дори и без настъпателната руска политика на Балканите, националноосвободителното движение било на прага да освободи страната ни. Едно е вярно, макар и да играе ключова роля, българската революция не е в състояние да запали фитила на войната, а премълчаването на решаващия руски принос за освобождението на България не е просто проява на лош вкус, то е крайно несправедливо. Тази война промени стотици съдби и завинаги изтръгна усмивката от лицата на много руски, беларуски, украински, български, румънски и финландски майки! В Руско-турската освободителна война от 1877-1878 г., която Русия води главно "за нашето [българското] освобождение и съживление" (виж "Извори"), намират смъртта си десетки хиляди руснаци, както и представители на почти всички етноси в Руската империя през втората половина на XIX в. Известни са общите данни за загиналите и ранените воини.

Броят на убитите в преки военни действия по данни в нарочния Военномедицински отчет за времето на войната е 15 567. Към тях обичайно се добавят починалите по-късно, но в резултат на раняване в бой

6824 бойци. Добавят се и безследно изчезналите 3500 войници и офицери, а също и още 1713 загинали по разни причини извън бойното поле (Б. Урланис, 1960). Или общо загиналите и безследно изчезналите в резултат на бойните действия са точно 27 604. Ще е справедливо обаче, ако споменем и още 81 363 войници, офицери и обозен персонал, които умират от различни заболявания. Вярно, те не загиват героически в боевете за освобождението на България, но огромната част от тях вероятно биха останали живи, ако не участваха във войната.

Огромният брой убити, ранени и изчезнали без вест, както и починалите от болести руски войници и офицери превръщат Руско-турската война от 1877-1878 г. в една от най-кръвопролитните войни за Русия през целия XIX в. Войната главоломно променя съдбата на цели фамилии. Една от тях е тази на генералите Леонови. През военната кампания 1877-1878 г. ген. Николай Ст. Леонов е командир на 2-ра Гвардейска кавалерийска бригада от 2-ра гвардейска кавалерийска дивизия, влизаща в състава на Русчушкия /Източен/ отряд на Действащата руска армия. На практика тактическият маньовър относно превземането на Враца се оказва неговият последен боен подвиг в славната му военна кариера, защото на 21 ноември 1877 г. внезапно умира. Прибирайки тялото на първородния си син, майка му прави високохуманен жест на врачани, подарявайки специално изработена по нейна заръка руска икона „Матер Божия” .Тя е изработена от емайл и злато, с бисери и други разноцветни камъни, представляваща Божията майка с Исус на ръце. Тази икона, която и като художествена изработка и като материал, е от много голяма стойност, още когато е донесена от Русия, е поставена над средните врата на олтара – царските врата. На долния край непосредствено между изображението и разкошната масивно позлатена рамка върху златна пластинка има следния надпис: “Больше сея любве никтоже иматъ да кто душу свою за други своя – Йоанна гл. 15 ст. 13”. “Сия святая икона сооружена в память Російских войск Генерала Николая Стефановича Леонова, скончавшаго ся 21 ноября 1877 года в Болгарии на поле брани за освобождение Славянских Христіан от мусулманскаго поробощенія”.

Мисията на достолепната икона е да покровителства новоосвободения град Враца. Съдбата се оказва не по-малко трудна и към по-малкия брат ген.майор Степан Ст. Леонов, издържал с чест 12-часовия бой при Кашъкбаир и с. Карахасанкьой, а по-късно участвал и в

героичните сражения на Шипка. За своята смелост е награден с Орден „Свети Станислав“ I ст. и Златно оръжие „За храброст“ с брилянти. Една майка нивга не ще забрави чувствните прояви на себеотрицание на двамата си сина. В чест на загиналите воители в Освободителната война са организирани погребения с високи почести в цяла Украйна, а на територията на Киевско-Печорския историко-културен държавен резерват /бившата К.П.-Лавра/. На Рождественския бастион, около църквата „Рождество на Пресвета Богородица“ е разположено Военно гробище, където са погребани известните личности, прославили Отечеството си през ХХ век. Там е издигната и могилата на двамата прославени генерали - братята Николай и Степан Леонови, възвеличили с чест имената си за освобождението на България. Осиротялата майка съхранява докрай спомена за изгубените си двама сина за свободата на побратима България. Злочестата участ, която я застига, тегне в душите и на нейните две снахи и на десетки хиляди като тях, които не успяха да дочакат децата си. Вместо горест в душите им се ражда идеята за възкресението и съзидателното начало. Над общата костница на ген. Леонови е издигнат красив паметник от светлосив камък, чийто очертания наподобяват лумнал огън, напомнящ за огньовете, запалени в снеговете на Шипка, сгрявали, както руските воители, така и българските опълченци. Надписът на паметника гласи: „На донския казак ген. майор Николай Степанович Леонов, починал в България на 21 ноември 1877 г., във войната за освобождение на славяните. Съпруга и другарка Олга Леонова, родена Синелникова. Скулптор Баринов, С. Петербург“.

През ония най-трудни години на сурови изпитания нашият народ издържа на всички предизвикателства, които му поднесе войната, преодолявайки рамо до рамо с руси, украинци и беларуси значителните загуби от снежните бури и виелици. Именно тази дружба заплатена с цената на множество съдби и изгубени човешки животи е най-разумното обяснение за нагласите в нашето общество и до днес.

Пред паметника на Освободителя на Враца -ген. Н. Ст. Леонов, в градината на ДНА във Враца, традиционно се организират възпоменания в Деня на Освобождението на България от османско робство.

Красимир Григоров - Зав. отдел: „Възраждане“, РИМ – Враца